

Locuinti'a Redactorului

si

Cancelari'a Redactiunii

o in

strada tragatorului [Ló-vészutosa], Nr. 6.

Scrisorile nefrancate nu se voru primi decata numai de la corespondenti regulari ai „Federatiunii”. Articlii transmis si nepublicati se voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalul politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esi Mercuri-a, Vineri-a si Dominec'a.

Pretulu d' Prenumeratiune:
 Pre trei lune . . . 8 fl. v. a
 Pre siese lune . . . 6 „ „ „
 Pre anulu intregu . . . 12 „ „ „
 Pentru Roman'ia :
 Pre a. intregu 30 Fr. = 30 Lei n.
 „ 6 lune 16 „ = 16 „ „
 „ 3 - 8 „ = 8 „ „
 Pentru insertiuni :
 10 cr. de linia, si 30 cr. taos'a timbrale pentru siesecare publicatiune separatu. In locul deschisu 20 cr. de linia.
 Unu esemplarin costa 10 cr.

Pest'a, 2/14. oct., 1871.

Pre orisonulu Ostrunguriei incepu a se ivi nori amenintatori cu furtune grele. Neindestulirea poporatiunii d'in confiniulu militarui esagera in revolta. Firulu electricu ni aduse adeca d'in Zagrabia. cu datulu 11. l. c., urmatoarea scire tragica, pre carea o reproducem fara neci unu comentariu : „In 9. l. c., d'ice telegramulu, erupsera turburari in regimentulu confiniariu Ogulinu. 200-300 barbati d'in compania Racovitia revoltara — nu se scie sub a cui conducere. Dupa una scire sosita aici (Zagrabia) maiorulu Rasich ar' fi devenitu prizonieru. Comandantele supremu Mollinary ordona numai decatu se se puna in miscare regimentele d'in apropiare, pentru ca se suprima revolta cu putere armata. Revoltantii devastara magasinulu de arme a companiei, si cu acesta ocaziune impuscara unu sub-officieru. Maiorulu Rasich si doi officieri scapara cu fuga. In urm'a mesurorulu energice ale comandantulu supremu incungurarea revoltantiloru e probabila. D'in Zagrabia pleca unu batalionu de linia spre fortareti'a Carlstadt, pentru intarirea garnisonu de acolo.” — Altu telegram d'in Zagrabia, datulu d'in 11. l. c., comunica ca revolta a ramasu localisata si ca devisa revoltantiloru a fostu : estirpica austriaciloru si a magiariloru. — In fine scirile d'in 12. l. c. ni spunu, ca revoltantii fure imprasciati la Ljubicia de doue companie d'in regimentulu Otocanu, conduce de colonelulu Schestak ; conducatoriul insurgentiloru Rakics, Kvaternik si Bach remasera morti pre campulu luptei, era nesce insurgenti vulnirati si conducatoriulu Cuicu au scapatu intre munti. — Precum se vede d'in telegramele de mai susu, revolta s'a suprimatu curundu, nu scimu insa daca a succesu comandantelu Mollinary a alina si spiretele poporatiunii graniciarie, ce'a ce altu-cum cu greu credemu a se poté esoperá cu ferulu.

Trecundu la Cislaiani'a, punctulu de gravitatie a intr-gului imperiu lu formeza si acum'a Boemi'a, carea tinde cu orice pretiu a intrá pre o cale cu totulu noua, asié d'icundu independinta, fara se modifice cu tote aceste, in unu modu cu totulu simftoriu, principiile organizatiunii politice a Austriei. Dupa elaboratulu de impacatiune, cunoscutu onor. nostri cetitori d'in nrulu trecutn, cebii aru consimti se fia reprezentati in Reichsrath si in delegatiunile imperiului. Delegatiunile voru continuá, ca si pana acl, a votá cheltuecele generali ale monarcie. Cátu pentru contributiunile directe, ele se voru determiná, in ce'a ce privece Boemi'a, de cátra diet'a sa ; ea singura va avé dreptulu a ficsa aceste impozite, si a decide astu-feliu despre impunerile cetatieneseci ale membriloru sei. Ce'a ce este mai importantu si mai remarcatu in acestu operatu de impacatiune, e ca Boemi'a voiesce se aiba unu cancelarlu, care se serve ca intermediatore intre corona si guverulu provincialu. Totu dupa operatulu acestu a Boemi'a va avé ministrii speciali pentru justitia, instructiunea publica si lucrárele publice. Justitia va deveni una afacere cu totulu provinciale si spre scopulu acestu a se va crea una curte suprema in Prag'a ; acesta curte va fi compusa d'in doue camere : una ceha si cealte germana. Afacerile comerciali, postali, vamali, telegrafice si militare voru remané in competenti'a autoritatiloru centrale ale imperiului.

Dupa scirile d'in Prag'a, diet'a boema a acceptatu acestu proiectu de constitutiune, si cele patru acte. d'in care se compune — adeca adresa, articlii fundamentali, legea de nationalitate si cea electorala — s'au si expeditu la cancelari'a cabinetulu imperatescu. — In cercurile cehiloru se vorbece, ca imperatulu inca ar' fi acceptatu pre deplinu elaboratulu de impacatiune, si insiste pentru executarea lui.

Relativu la cestiunea Strousbergiana aflamu, ca pre langa tote opintirile ministeriulu romanu, d'a face se cada decisiunea camerei adusa cu privire la acesta cestiune vitala pentru Roman'ia, ea a luat unu cursu cu totulu in favorulu Romaniei. Éta ce ni spune in acesta privintia diuariulu

„Romanulu“ : „Dupa verdictulu datu de camerele romane in cestiunea Strousberg, veni verdictulu multu mai sdobitoriu alu detentoriloru de obligatiuni, alu compatriotiloru principiloru coticari. „Gazetta de Berolinu“ face cunoscutu, ca una intrunire a reprezentantiloru totoror detentoriloru de obligatiuni d'in Germania si Austri'a a adoptatu conclusiuni, prin cari recunosce inainte de tote legitimitatea si dreptatea decisiuniloru camerelor romane. Una epistola a detentoriloru de obligatiuni d'in Londra, adresata acestei intruniri, adera la conclusiunile luate.” — Deci intrebamu si noi cu „Romanulu“ : cine este mai dreptu, mai romanu, mai patrioticu, guverulu d'in Bucuresci, séu nesce detentori cu totulu straini ? Guverulu d'in Bucuresci, care a sustienutu inaintea camerei Romaniei conversiunea, ca singura resoly-re posibilu, séu nesce detentori straini, cari au recunoscutu dreptatea decisiunii camerelor romane ? — Lasamu se respunda la aceste d'lu Costa-Firu si colegii domniei sale, cari diregu asta-di destinele Romaniei.

Estragemu d'in una epistola privata d'in Clusiu urmatoriele :

Fratii magiari de pre aici se temu ca nu cum-va se potignesca monstrulu celu cu done capete — dualismulu. — Ei aru voia a trage pre Romani la activitate, ca se pota d'ice la tempulu seu ca Romanii sunt indestuliti cu sistemulu de facia — Agintii s'au pornitu in obiectulu de mai susu, dar' nu li va succede — pote numai pre la Brasiovu si in cátu-va pre la Sibiu. — Omenii nostri pre aici pana acum'a sunt de parere, ca se se tiena de-o-cam data de ce au apucatu — de cele de la Mercuru, ca-ci de atunci starea nostra politica-nationala nu s'a usuratu cu nimic'a, ba s'a mai impovoratu.

Academi'a Romana

Raportulu comisunii insarcinata cu cercetarea lucratorulu delegatiunii in cursulu anului 1870-71.

Domni membru

D-vostra estu-tempu ati numitu comisiune speciale pentru esaminarea raportulu, ce delegatiunea prin secretariulu generale alu Societati, vi-a presintatu in siedinti'a publica de la 12 augustu curentu, despre lucrárele ei de la sesiunea anului trecutn si pana la deschiderea sesiunii, in care suntemu intruniti asta-di, osebindu d'in aceste cercetarea compturiloru Societati, cu care vi va presintá lucrarea sa.

Cea-lalta comisiune numita de d-vostra in persoanele d-loru N. Ionescu, Al. Odobescu si a subscrisului, n'a intarziatu de a intrá si ea in cercetarea acelu raportu.

Ea rugase pre d. N. Ionescu a fi interpretele ideelor ei d'inaintea d-vostru ; inse onorabilele nostru colegu, aflandu-se, precum sciti, de mai multe dile indispu, nu pote inca veni in sinulu Societati spre a-si indepliní insu-si sarcina. In a sa regretabile absintia noi ne amu vedutu nevoiti a resume puru si simplu in cele urmatorie conclusiunile la cari comisiunea a ajunsu in urm'a cercetariloru sale.

I. Domniloru, unele d'in lucrárele ce Societatea avé a regulá in sesiunea presinte si cari, raportulu delegatiunii, inca le pune in vedere, sunt terminate acum.

Asié in un'a d'in siedintiele sale private Societatea a luat mesuru d'a se republicá concursu cu trei premie : unulu de 400 galbeni, alu douilea cu 200 galbeni si alu treilea cu 100 galbeni pentru partea sintactica a gramaticei limbii romane, pentru care pana la terminulu d'in estu anu nu s'a aretatu concurenti. Éra in siedinti'a sa publica de la 12 augustu curentu, Societatea a decernutu premiulu de 150 galbeni, d'in fondulu Alesandru Ionu I. impartitu in doue parti egale pentru cele mai bune doué traductiuni ale comentariiloru lui Iuliu Cesare „De bello gallico.”

Asemene, Societatea a luat mesuru pentru punerea la concursu si premiarea de lucrari scientifice, istorice, si literarie, invitandu sectiunile sale in fiantia : sectiunea filologica si istorica, d'a alege subiectele si a face program'a pentru concursu. Totu asemenea mesuru s'a luat si pentru

publicarea opereloru Cantemireane. Se ascépta conclusiunile sectiuniloru in aceste materie.

Nu mai pucinu este faptu indeplinitu tiparirea opereloru lui Tacitu, traduse de repositulu nostru colegu Gav. Munteanu, fostu direttore si profesore la gimnasiulu romanu d'in Brasiovu, si comisiunea d-vostra se asociaza aci cu onorabila delegatiune d'a multiam demnulu nostru colegu G Baritiu pentru prompt'a si buna executiune a tiparirii. Nu pote inse comisiunea d-vostra a nu si-esprija opiniunea, ca era bine daca in capulu operei se puneá conclusiunea Societati prin care s'a deliberatu tiparirea acelor opere, si se numia fondulu d'in case s'a incuviintiatu spesele tipariului.

Pentru aceea, comisiunea este de parere, parere ce o supune apretariu d-vostra ca :

a) Pre cártile, cari se voru tipari prin ingrigirea Societati, se se arete totu-de-un'a conclusiunea prin care, si fondulu d'in care s'a incuviintiatu tiparirea.

b) Societatea se recomande traducutoriloru de opuri clasice, ce s'aru tipari „sub auspiciile ei“ ca se insociesca asemeni lucrari cu indice alfabetice, cu note comentative, si se arete testulu originale de care s'a servitu.

Acesta d'in urma mesura pare forte necessaria, mai alesu pentru usulu scolasticu.

II. In ceea ce privece dorinti'a onorabilei nostre delegatiuni, d'a dá analiloru Societati una estensiune mai mare, comisiunea d-vostra se asociaza aceste dorintie ; si mai multu, ea simte necesitatea d'a dá analiloru unu cuprinsu mai avutu, instructivu, si interesante in tote privirile pentru publiculu romanu.

Comisiunea inse crede, ca prin mesura luata de Societate, ca membrii actuali ai ei se presinte la fia-care sesiune anuale cate una lucrare a supr'a vre-unui-a d'in obiectele ce cadu in cerculu si atributiunile sectiuniloru prevedute la art. III si IV d'in statute — prin acesta mesura d'icemu — comisiunea d-vostra crede, ca analile Societati voru poté avé una estensiune, daca nu destulu de mare, dara suficiinte in raportu cu midlocele materiale de cari dispunemu. Ca-ci nici una-data nu trebe se perdemu d'in vedere mai antaiu destinatiunea fonduriloru nostre si apoi impregiurarea, ca cea mai mare parte a membriloru Societati sunt ocupati cu prim'a lucrare a aceste corporatiuni, cu lucrarea Dictionarulu limbii romane.

Pre langa acesta mesura luata de Societate totu ce comisiunea d-vostra vi-ar poté propune este ca :

Publicatiunea analiloru se se imparta in doue parti. Un'a, care se cuprinda numai procesele verbali si actele relative la ele, a d' o u'a care se contiena tote acele lucrari scientifice si literarie, cari au obtienutu aprobatiunea Societati, conformu articolulu VII §. 33 d'in regulamentulu ei interioru.

Aci adaugemu ca pre langa anali se se mai faca una foia periodica pentru desbateri filologice, literarie, arhiologice, istorice si scientifice in cursulu anului pre cátu timpu Societatea nu este intrunita in sesiunea ei anuale.

Acesta idee s'a primitu in principiu inca in siedinti'a Societati de la 26 augustu, 1868 (vedi tom. I. pagina 139)

Comisiunea lasa la aprecierea d-vostra executarea acestui principiu, ramanendu inse tare convinsa, ca prin imediat'a lui aplicare amu poté pune pre Romanii d'in tote partile in mai de aproape relatiune intelectuale si totu-de-una-data tienemu natiunea nostra la nivelulu cestiuniloru de sciintia ce se agita in lumea culta.

III. La cele ce raportulu delegatiunii ne spune despre tiparirea proiectulu de Dictionaru, comisiunea d-vostra, domniloru, scie se apreciesca greutatile ce sunt legate cu asemenea publicatiuni si ve rogámu numai se luati actu, ca la inceputulu, aceste sesiuni era tiparita si scosa una fasciora de cinci cole de Dictionaru — d'in cari 22 paginu sunt prefatiune si ca alte doué fasciore de aceea-si marime, un'a de Dictionaru si alt'a de Glosaru, se voru impartii intre membrii Societati inca in cursulu aceste sesiuni.

Comisiunea d-vostra aci nu pote a nu cita §-ulu 19 d'in regulamentulu pentru lucrarea si publicarea Dictionarulu limbii romane.

Acestu § dice : „la inceputulu fia-carei sesiuni comisiunea (lexicografica) va supune, lucrarea sa in cursulu anului, sectiunii filologice, care luandu-o la discussiune o va adoptá séu modifíca, dupa cum va afla de cuviintia.”

Comisiunea d-vostra inse, abie pote se creda, ca la timpulu inaintatu in care sesiunea presinta se afla asta-di sectiunea filologica ar mai poté face acesta lucrare ; si acést'a cu atatu mai pucinu fiindu-ca chiaru celele de Dic-

tionariu a supr'a caroru-a aru fi trebuitu a se estinde lucrarea sectiunii filologice, inca nu sunt impartite. Dar' de alta parte, comisiunea d-voastra n'ar potè vedè de câtu cu parere de reu, cã acèsta lucrare sè remana neterminata sèu neatinsa macaru in sesiunea presinta si ea abie s'ar potè maggala prin mesur'a luata de societate, cã in cursulu anului tã-care membru sè-si faca observatiunile sale la proiectulu de Dictionaru si Glossaru, si sè le presinte sectiunii filologice la inceputulu sesiunii anului viitoru.

Pentru aceea, comisiunea d-voastra doresce, ba, insiste chiaru, cã sectiunea filologica sè intre de la 28 Augustu curentu inainta in cercatarea celorlu tiparite d'in Dictionaru.

Er' daca, multe greutãti au impeditu comisiunea lexicografica d'a presinta lucrarea sa la inceputulu acestei sesiuni, comisiunea d-voastra spera, cã acea comisiune pre viitoru nu va intãrda de a implinì si acèsta sarcina.

Comisiunea d-voastra este de acerdu cu onorabil'a delegatiune, cã membrii, cari s'au insarcinat cu lucrarea Dictionarului, sè grabesca a presinta lucrãrile lor, si cã membrii presinti sè se puna in mai aprope intielegere cu comisiunea de redactiune, nu inse atãtu pentru a se pune in armonia cu planulu ca comisiunea, si-a facutu, precum raportulu delegatiunii ni-o dice, ci mai vertosu pentru a lucrã in armonia cu regulamentulu si conclusiunile societãtii pentru redactarea si publicarea Dictionarului limbii romane.

Raportore I. o. s. H. o. d. o. s. i. u.

(Va urmã).

Clusiu, in 6. oct. 1871.

In numerulu 228 alu diariului „Kelet” d'in Clusiu, unu corespondinte d'in Pest'a, in urm'a corespondintiei dedicata Dlu ministru de justitia Stefanu Bitto in num. 94 alu „Federatiunii”, in caus'a denumirii presiedintilor tribunalelor judecãtoresci, afirma cã Dlu ministru de justitia a numitu pre toti romanii concurrenti la acele posturi, cari sunt apti. Concede cã corespondintele „Federatiunii” are dreptu candu dice, cã dlu ministru la denumirea presiedintilor tribunalelor, numai interesele justitiei au potutu sè-i fia de indreptariu, dar' apoi lu face cã si-contradice candu imputa ministrului, cã d'entre romanii numai 3-4 a denumitu, d'cundu cã cu acèsta pune de indreptariu la denumiri interesele nationale, cã si cum interesele justitiei nu s'aru potè impreunã la denumiri cu cele nationale. Corespondintele s'au amentitu alu diariului „Kelet”, candu dice cã corespondintele „Federatiunii” si-contradice in modulu mai susu arãtat, face pre romanii neapli de presiedinti la tribun. jud., afara de 3-4, cari sunt denumiti.

Sci, Dle corespondinte alu lui „Kelet” ce potesce legea despre organizarea judecãtoriilor? Sciã cã ea potesce dela concurrentii la oficie judecãtoresci: a) etate de 26 ani, b) esamenu practicu de jude (Richteramtsprüfung) d'in legile vigente in Transilvani'a? Vedi! concurrentii romanii nedenumiti toti sunt prevediuti cu insusirile susu amentite, pre langa ace'a sunt judi practici de 10-20 ani. Apoi cei mai multi d'entre d'nsii, afara de esamenulu de jude, sunt prevediuti si cu diplome de advocati d'in legile vechie ale Transilvaniei si d'in cele austriace, vigente inca in Transilvani'a. Spune-mi acum ce valere au cuvintele domnlei tale, candu ai d'fsu „cã toti romanii calificati sunt denumiti?” Cerca domn'ia ta pre presiedinti magiari denumiti in comitate si Secuime, si degetele dela una mana ti-voru ajunge sè-i numeri pre cei ce au calificatiune de ajunsu, de nu cum-va ti-voru reman degete si nenumerate.

Voru fi unii d'in presiedinti magiari denumiti, cari au absolvitu legile vechie, dar' dupa ce n'au servitu

sub cele noue, nece au facutu esamene d'in ele; credu cã dacã voiesci sè fi sinceru, nu vei potè a firmã, cã corespondulu legei. D'in cele arãtate se vede, cã romanii concurrenti la posturile de presiedinti la tribun. judecãtoresci de I. instantia au calificatiunea juridica, carea o potesce legea si interesele justitiei, prin urmare d'nsii au corespondu prentinsei legei, dar' nu au fostu considerati.

De sig'ra, alte impregiurari au jãsatu dar' rolu la denumirile presiedintilor judecãtoresci. Se voru fi cerutu calificatiuni politice, precum de es. sã fia fostu bunu deachistu, sè fia fostu la cutare alegere de deputatu bunu corãsiu si romanu cu sentieminte unguresci, despre cari natiunea romana nece sè nu scia cã esistu.

Daca s'au cerutu calificatiuni de aceste, atunci credu cã competentii romanii cu calificatiuni juridice, cari nu voru fi potutu arãta nece unu meritu politicu in intielesu magiaru, au cadiutu, cã-cu nu s'au aflatu calificati asiã cum precepe regimulu si omenii lui calificatiunea de jude.

Èca ce initiativa de infrãtre id regimulu magiaru facia cu natiunea romana, cã i-a scosu ochii cu 3-4 presiedinti romanii la tribunalele judecãtoresci, de aceea incolo, fiindu cã nu si-afia intre concurrentii romanii de cei cu sentiemente magiare, — ce'a ce servece numai spre onorea natiunii romane — stã inainte cu dical'a-i cunoscuta, cã nu sunt calificati; dar' fia convinsu d'ulu ministru Bitto, cã cu astu-feliu de maniere facia cu romanii nu ajuta causei magiare, ci strica, cã nu cu astu-feliu de fapte de infrãtre trebe sè se nevoiesca a cascigã pre romanii, ci cu indestalirea dorintelor natiunii, intre cari e si conferirea egale a derogatoriilor statului, pentru cari va aflã între romanii destui barbati apti si calificati, numai sè voiesca a aflã.

Unulu care n'a cerutu nece vacere officiu dela D. ministru.

Publicandu responsulu Dlu v. protopopu alu tractului Giulei, relativu la intrebarea, cã ce felu de romanii sunt in Valasutu, amu fostu promis a publicã si tractatulu Dsale despre causele, cari impedece progressulu instructiunii in scolele gr. cat. romane. Cu acèsta ocaziune venimu a ni implinì promisiunea, dar' fiindu tractatulu pre lungu suntemu nevoiti a-lu publicã succesive in doi numeri:

Borsia, in iuliu 1871.

Nu-mi este scopulu a criticã spiritulu articolulu de lege 38. d'in 1868, cã lege obligatoria pentru instructiunea populara; neci voiescu a sondã caus'a principala, carea a potutu sè misce pre guvernulu spre aducerea unei astu-feliu de lege, alu carei-a spiritu ar' fi compatibilu cu gradulu de cultura alu poporului d'in Angli'a si Elveti'a; dar' neci-decum cu starea cea delasata in man'a vitregã a arbitriului sortii a poporului tieranu d'in Ungari'a si Transilvani'a. Cum-cã pre langa alte scopuri ar' fi unu scopu alu acestei legi si cultur'a poporului, nu negu; inse, cã pre basea si intre barierele acestei legi sè se pota-aventã poporulu tieranu, mai vertosu celu romanu, la acelu-a gradu alu culturi, care lu-pretinde dela d'insulu, dupa atãtea ratãcirii si apesãri seculare, — inaintarea bunastãrii lui spirituale si materiale, cultur'a lui religioasă-morala, inffiorirea natiunii, carei-a apartiene cã fundamentu, fericiirea patriei, carea i este mam'a comuna, si intãrirea tronului, pentru care de nenumarate ori si-a versatu sãngele bietulu poporu romanu pre campiele patriei sale, udate cu suderea crunta, storsa prin tirani'a iobagiei — acèsta o potè afirmã numai unu individu, care nu iubese, pre poporu neci-se-ãngrijesce de

amu veditu pentru prim'a ora inscriptiunea de pre brãciar'a de auru gasita la Petros'a.

Caracterele si litterele ce amu veditu atãnci pre petrele si caramidele de la Slonã, cari caramide in mare parte le-amu adusu la museu, m'au facutu sè me gandescu adese la asemeni combinãri; si marturescu cã me gandeamu si eu forte destu la acelu zidu, in care, dupa mine, erã una comora de mai mare valere de câtu aceea pre care o cautãu cei ce me totu reclãmãu la guvernulu pentru desgruparea ei.

La prim'a explorare, cu tote cã semnele ce vedeamu pre multe petre si caramide me interesau pre multu, darã frumset'a monumentului me oprã d'a mai stricã si eu preste ceea ce stricasera cautatorii de comore.

Candu amu fostu silitu inse sè mergu si pentru a dou'a ora la Slonã, invitatu de neputint'a d'a se mai conservã acolu acestu monumentu, m'amu otãritu sè mai desfacu si eu restulu, spre-a potè celu putienu sè copiezu litterele, simbolurile si caracterele de pre petrele si caramidele d'in zidu, dupa cari se luã lesne unu cimentu mole.

Amu adunatu dara tote aceste caractere, lasandu numai unu pitioru nedesfacutu d'in zidu, ceea ce regretu, pentru cã negresitu lu-voru stricã si pre acelu-a cautatorii de comore.

Veniendu in Bucuresci, amu cerutu de la ministeriu desamenele de pre litterele ce copiasemu acum doi ani, le-amu confruntatu cu cele aduse acum, amu suprimatu pre

viitorulu lui, ci lu-privesece cã pre una unelta fãra d' sufletu, chiamata spre a-i sugesã sãngele si a-i storce unelta, cã si in decursulu secliloru trecuti, pãna ce si-va sufletulu datoriu de vietia natiunala totoruru natiunilor.

Sã admitemu deci, cã scopulu principale alu statulu facia cu legea de instructiune debue sè fia „instructiunea cultur'a poporului”, provina ace'a d'in scole comunale confessionniale, nu e intrebare. Spre ajungerea acestui scopu inse e midilocu ajutoriu prefacerea instructiunii in obligatoria; dar' obligaminta totu-de-unã intimpina si pedecã renitentiei, carea e effusulu naturei omenesci, mai vertosu in clãsea poporului necultu; si numai poterea executivã potè inlaturã pedecile si potè esoperã, cã ori-ce obligamintu prin urmare si celu scolaru sè produca efectulu doritu prin lege intentiunatu. Dacã legelatiunea in cadrulu legei de instructiune a datu locu si scoleloru confessionniale, cred cã a debutu sè se ingrijesca, cã si aceste scole sè pota ajunge scopulu ce tintescu cãtra cultur'a poporului, cã sè scia bine, cã legelatiunea n'a datu organeloru cari ocãmuiescu scolele confessionniale, afara de voi'a libera de sustienie scolele cã confessionniale, neci unu pasiu de tamã pre campulu poterei executivã; ci cu aceea-si a investit pre organele statulu si facia cu scolele confessionniale; pre urmare statulu, carni-a debue sè-i jaca la inima crescã cetãtiniiloru sei, e detoriu in consciint'a chiamare sale a d' mana de ajutoriu confessionalismulu prin intrevenirea a ceea a poterei sale executivã astu-feliu, cã scolele confessionniale, pãna candu voru sustã — sè potè corespunde scopulu finale, care e cultur'a poporului. Caus'a de capetenia cã progresãdia, ci regresãdia scolele confessionniale dela in augmãntarea legei scolarie mai susu amintite e: cã organele administrative ale statulu, mai vertosu celea subalterne, precum sunt officiele procesuale si antistieles comunale, nu dau ocãmuirei scoleloru confessionniale mana de ajutoriu eficace, ci numai paliativa, investita in potere executivã, pentru cã: a) de-si prin docentii confessionniali conformu decisiunii v. senatu scolaru alu inoltulu Comitatu Doboc'a, d'dto 18. maiu 1870 se suscernu listele de lenevire antistiloru comunali in tota septemãna pentru pedepsirea parintiloru indaratnici intru tramitarea prunciloru lorã la scola, amesuratu §-lui 4. alu art. de lege 38. d'in 1868, si de-si, d'in partea protopopiloru se suscernu asemena liste de lenevire officieloru procesuale (cercuale), totu-si in decursulu anului scolaru nu se incasãdia, prin ceea mai multe officie procesuale, neci unu cruceriu d'in pedepsel scolarie; ci primarii comunali si officiele procesuale gramãdescu la-olalta listele de lenevire si le punu „ad acta”, ba am intielesu, cã dupa luarea esamenelor de vera, cu fine anulu scolaru, unii judi procesuali astringu pre antisti comunali: cã conformu listeloru de lenevire coadunate in decursulu anulu scolaru sè esecutedie pedeps'a scolarã pentru lenevirea d'in anulu scolaru trecutã, adeca cum se dice: „post festa cantare”, pentru cã ce folosu potè ave una pedepsire urmata dupa inchiãrea anulu scolaru; de ora-ce pedeps'a nu-i scopulu instructiunii populare, ci e midilocu intrebuintiandu atãnci, candu stagnedia cursulu instructiunii populare. Ba ce e si mai multu, esecutarea pedepsii urmate dupa inchiãrea anulu scolaru; in locu sè indulcesca pre poporu cãtra scola si cãtra superiorii scole confessionniale, lu-imple de ura si lu-ãtãtia facia cu docentele, preutulsi si protopopulu; pentru-cã poporulu cugetã, cã d'nsii i-a casionatu pedeps'a prin susternerea listeloru de lenevire, ma officiele procesuale si antistieles comunale intru esecutarea pedepseloru scolarie au indatinatu a se mandri si imbanã cãtra poporu si cu escusarea: „de va iertã preutul sèu protopopulu, noi vi iertãmu pedeps'a.” De altmãntea vomu vedè, cã cãti bani se voru coadunã in favorea fonduriloru scolarie d'in pedepsile esecutande; de

BOISIORA

Archeologia.

In escursiunea mea archeologica de estu-timpu, am a relatã mai multe descoperiri noue de pre câtu am adusu obiecte; pentru cã amu amblatu multu, amu cercetat multu, darã amu sapatu prea putienu; caus'a a fostu cã ordinulu ce aveamu de la ministeriulu de resbelu, cãtra comandarii de puncturi, n'a avutu valerea lui de câtu de la Giurgiu pãna la Celeiu, de unde erã sè incèpa adaverãtia lui efficacitate. Aci la Celeiu s'a contramandat acestu ordinu printr'una circulara totu a ministeriulu de resbelu, si, se intielege, cã una data acestu ordinu ce aveamu, contramandat, nu mai poteamu face nimicu in lucrãrile importante ce-mi propuneamu, in stricetele midiloco, ce mi s'au pusu la dispositiune, abie suficiente pentru transportari.

Cu tote acestea, in mirarea negresitu a rãpãtoru-a, se va vedè lucrãrile ce s'au facutu si descoperirile atãtu pre amendou laturile Dunarei câtu si in interioru.

Incepu dara relatãrea cu rezultatulu vizitãrii a dou'a, la Colib'a-vechia de la Slonã.

Tienu minte lectorii „Trompettei Carpatiloru”, cã acum doi ani, dupa prim'a excursiune ce amu facutu la Colib'a-vechia de la Slonã, unde se pretindeã de cãtra cautatorii de comori cã ar' fi una culla cu bani sub unu zidu, etc., m'amu intãritu in ide'a cã s'ar potè adunã caractere dacice d'in inscriptiuni si de pre medalie, idea conceputã candu

cele inductive cum si pre cele ce le amu creditu neinsemnatorie, si au remasu destule spre a dá de cercetare archeologiloru nostri.

Publicu aci tote aceste caractere, littere si simboluri, negresitu cã nu pre veri-una sistema, necunoscutã valorea lorã de câtu prin conjecture si inchipiuri, prin comparatiuni facute cu alte alfabeturi cu inscriptiunile si caracterele puate de Eckel, Mionnet, Lelewel si alti autori, d'in bibliotec'a mea numai, nemai avenda alte recourse; le publicu cã sè fie cunoscute la alte afãri spre comparatiune, cã dacã descifrandu-se cuvinte prin inscriptiuni, sè se pota fixã valorea lorã si class'a intr'unu alfabetu.

Sè nu ne descurãgãmã la inchipuirea greutãtii lucrulu, pentru cã nici unulu d'in alfabeturile antice, nici chiaru cele Phoeniciane, Samaritane, Sassanide, Punice, Etrusce, Osce, Samnite, etc., nu s'au aflatu de una-data, ci prin inscriptiuni si littere isolate, d'in comparatiuni in comparatiuni, si prin analogia au ajunsu sè-si idè locu cã alfabetu in paleographi'a poporeloru.

Unele d'in aceste semne me voiu sili sè le apropiu cu caracterele cele cunoscute d'in alfabeturile vechie, mai cu sãma ale poporeloru ce au contribuit la formarea natiunii Dace, si cu cari natiunea Daca a fostu mai multu timpu in contactu, precum vechiele caractere hellene sèu arcaice (precum le numesce Eckel) si cu cele celtiberiane mai alesu. Si ori-cãtu de pucinu voiu isbuti, eu totu voiu crede isbind'a mare, pentru cã se face una inceputu spre urmãrire unu lucru atãtu de importantu; cã-cu, cine altu,

ora-ce pentru neglegerea facerii drumurilor, câtu bati in palme esecutia de pre comune dieci si sute de floreni, si candu voiescu a esecuta pedeps'a scolară, insi si manutientorii puteri esecutive lu escusa pre poporu d'in causa miseretății.

Mai incolo, esperintia trista ni-a doveditu, că unele diregatorie politice, comunale si cercuale, nu dau nici o mana de ajutoriu superioriloru scoleloru confesiunale la rediearea s'eu repararea edificioloru scolarie, ba d'in contra se întempla, că tocmai candu se urdiiese in cutare parochia rediearea unui edificiu scolaru confesiunale, ingreunedia p'e poporatiunea respectivei parochie cu facerea drumuriloru trebuintiose si netrebuintiose, cu scopu propusu de a debilita prin impartire puterea materiali a bietului poporu, conformu assiomei: „divide et vinces.“ Ba, ce e mai multu, s'a întemplantu in unele comune, că antistiele comunale, se subintielege, că cu scitea si involea diregatoriiloru cercuali, au supusu pre stratorii basericesci si inspectorii scoleloru confesiunale greutatiloru publice tocmai atunci, candu s'a proiectatu edificarea s'eu repararea scoleloru confesiunale; pentru că i-a constrinsu la facerea căiloru de comunicatiune cercuali si neci-de-cum comunala. — Mi sunt cunoscutu casuri, că in unele parochie venitu obvenindu d'in dreptulu cărcimaritului trei-lunariu, care pre loeurile nostre l'a donatu pentru totu-de-un'a fostii iobagi scoleloru confesiunale, se speseza prin antistii comunale in trebele comune, si daca voimu a-i redobendi astu-feliu de bani scolaru, debue se urdmu procesu in contra judiloru comunali une-ori depusi; fiindu că licitatiunea dreptului cărcimaritului trei-lunariu se întempla cam de-a-rondulu la locuintiele diregatoriiloru cercuali, cari nu provoca d'in oficiu pre antistii besericesci si scolaru, că se se infaciiedie la astu-feliu de licitatiuni, ci numai pre judii comunali, caroru-a h immanuedia competintiele licitatiunii si nu antistiloru besericesci, cari sunt rationantii averi besericesci si scolarie. De altmintrea licitatiunea acestui uniceu sorginte de venitu, ereditu prin poporu că remuneratiune a sudoriloru sale ar fi, conformu dreptății, si ecuității, că se se întemple deosebitu in fa-care comuna in faci'a întregei poporatiuni respective, ér' nu că se se coadune numai judii si alesii comunali, mituiti de către jidanii licitanti, la unu locu unde i vine mai bine la socotela s'eu interesu diregatoriei cercuale; pentru că caletorindu judii si alesii comunali alaturea cu ovreii licitanti pentru tineria licitatiunii, încă pre cale inchiaia pactulu infratirei, pre cont'a si daun'a venitului cărcimaritului trei-lunariu.

b) Se scie de comunu, că un'a d'entre causele in scolele nostre confesiunale sunt salariile bagatele-ale invetiatoriloru, precum si neregulat'a primirea aceluora-si; pentru că solutiunile docentiloru nostri se scotu, d'in repartitiunea pre poporu, prin curatori besericesci si prin inspectorii scolaru confesiunali, cari une-ori repartedia solutiunea docentului dupa-ce-atre terminulu desputu pentru solve, si neavendu acesti madulari ai ocaruirei scoleloru confesiunali putere esecutiva, sunt siliti a o cere dela antistiele comunale care o eserceza prin adunarea de zaloge s'eu unelte de economia si imbracaminte netrebuintiose in acelu tempu alu anului, candu se întempla scoterea solutiunii docentiale, adica iern'a: cose, sape si seceri, ér' ver'a: securi, bunde, cogioce si tiose. Apoi mangaie-te si nutresce-te bietule invetiatoriu romanu! une-ori insarcinat cu câte 5-6 membri de familia, — cu astu-feliu de solutiune! — In anulu 1866, cu oca-siunea facerii instrumintiloru fundamentale scolarie a fostu luat'u a supr'a-si sarcina scoterei solutiunii docentiale antistiele comunale, inse in scurtu s'a lapedatu de acesta sarcina neplacuta. Dar' bietulu invetiatoriu neci aci nu desperedia, ci si-inalta ochii scaldati in lacrimile miserității si ale fometei către unu organu mai inaltu alu puteri esecutive,

daca nu noi, ar' poté si ar' trebui să descopere semnele fixate prin conventiune spre intelegere intr'una natiune atātu de mare si intinsa că a Daciloru, cu administratiunea ei, cu avutiele ei, cu industri'a ei, cu resboiele ei, cu religiu-nea ei; intr'una rassa care a datu regi c' Sarmis, că Boeribista, că Decebalu; care, că Celtiberiani, d'in Spania a datu Romei unu imperatu că Traianu, care, in fine, d'in Dacia a tramisu Romei imperatu că Maximin, si că Traianu Decie, care a meritatu Dacia ei titulu de Dacia felix.

Ovide a scrisu una poema lunga in limba dacă; deci Dacia au avutu una limba; deci Dacia au avutu si caractere spre a servi acesta limba, pentru că Ovide se pota scrie poeme si Zenthes se pota face cursuri de sciinte abstracte in acea limba.

Ce au lasatu aici Pelasgii, ce au lasatu Carpii, ce au adusu eruptiunile celte si Tracii cei vechi in acestu poporu cunoscutu de pre la resbelulu Troiei si jucandu unu asié jolu trei-patru seculi inainte de subjugarea lui, pentru prim'a ora de către celu mai mare poporu cu celu mai mare Imperatu in capulu lui; ce au fostu acesti Daci, in fine, nu ni-a spusu nime pre largu. Itinerariulu lui Traianu in Dacia, in modulu cum a fostu itinerariulu lui Iulie Cesare in Gallia, s'a perdatu. Autorii latini ni vorbescu despre d'insii tocmai candu ei nu mai erau; câte-va fragmente izolate inse, prin istoricii si geografii greci, ni spunu destulu spre a nu ne crede tocmai umiliti dacă s'ar' dovedit că ne mai ramasu si ce-va picature de sange dacu in vinele

cutive, adica către diregatoriile cercuale, unde intrandu cu frica si cu cutremuru, că se nu audia indatinatulu dictieriu: „Dar' numai la dascalu se li fiu' s'!“ — S'e multiamescu d'in partea respectivei diregatorie cercuale cu respunsulu: „Am perancitu la judele comunalu că se-ti scota plat'a, la mine n'ai ce veni, că de câte ori vei veni ti-voiu dá totu acestu respunsu.“ Si asié ascepta bietii invetiatori dupa scoterea solutiunii până „ad calendar graecas.“ — Astu-feliu stămu noi cu causa scolară pre langa man'a de ajutoriu intinsa de către organelle administratiunii politice a Constitutionalismulu modernu, asié cătu, fără mustarea consciintei potemu mărturisf că scolele nostre confesiunale au prosperatu multu mai bine sub caditulu absolutismu; că-ai si de se afla asta-di alocuri-a câte unu edificiu scolaru de Domne ajuta, acelu-a s'a redicatu sub ocaruirea absolutismulu; ba neci ce a facutu absolutismulu, pre terenulu scolaru, Constitutionalismulu nu voiesce a sustiené.

c) Impedeca progresulu instructiunii si afilierea comunitatiloru mai mice către celea mai mari, conformu §-lui 46. alu art. de lege 38. d'in 1868 in causa scolară intrapinsa. Pentru că scimu d'in esperintia, că parintii d'in comunele afiliate de locu nu-si tramitu pruncii la scolele d'in comunele matre; ci numai indiesertu prestedia solutiunea docentiale. Acestu §. alu lezei scoiare nu-i aplicaveru in viet'a practica; fiindu că pre la sate, unde nu esistu strate pardosite si siosele regulate, tomn'a, iern'a si primaver'a, sub cari anu-tempuri decurge apulu scolaru, si pentru omenii adulti e cu greutāti impreunata comunicatiunea intre comunele invecinate, odata d'in causa, că neu'a e mare s'eu e ghietiusiu, ér' de alta-data că pamentulu e desfundatu si riuirile sunt pornite; dar' ore pentru nescari baieti de 7-9 ani, goli de vestminte, si a-une-ori reu nutriti, cum ar' fi cu potintia caletoria d'intr'o comuna intr'alt'a, si inea in tota diu'a? Ér' că se escurga docentii in comunele afiliate pentru instruirea prunciloru câte-va ore in septemana, n'are neci unu rezultatu imbucuratori; pentru-că tempulu celu pretiosu lu-consuma docentii cu astu-feliu de escursiuni prin preambleara d'in matre in filie si inderetru, si totu-si in finea anului scolaru procedur'a acest'a neci unu fruptu doritu nu pote dovedit in obiectulu instructiunii poporale; despre acest'a m'a convinsu esperintia propia. Deci parerea mea individuala este: că in filiale se se aplice cantori besericesci initiatii si in metod'a instructiunii poporale si pre langa una solutiune moderata docentiale se implinésca si oficiulu docentiale. Inse docentii d'in parochiele matre se fia detori a escurge a-une-ori in filiale, spre a dá ce-va indreptariu cantoriloru suplinitori de oficiulu docentiale. Procedur'a acest'a ar' aveá de rezultatu acea impregiurare, că parintii, cari se bucura de una stare materiali mai buna, vediendu desceptarea prunciloru loru in scol'a d'in filia si dorindu că baietii d'insiloru se inaintedia, fără indoieia i voru dá si la scol'a d'in matre, pentru-că si in strulu poporului tieranu se afla unii parinti, cari, indulcindu-se de lumina atragatoria a sciintiei, nu crutia neci spese neci ostenela pentru de a dá prunciloru inea si o creștere mai inalta.

d) Impedeca cursulu instructiunii poporale si nepasarea poporului nostru tieranu către eresecerea surescentiei sale, pentru că d'insulu nu voiesce a-si dá pruncii la scola, nu li cumpera cartile necesarie, nu solvescu viosus solutiunea docentelui, nu edifica scole corespondiatorie legiloru. Nu voiescu numai a inderetá causa, carea a fostu in trecutulu celu funestu si este si acum'a sorgintele nepasarei poporului romanu facia cu scol'a. Pentru cine d'entre noi ar' poté si istoria trecutulu tragicu alu poporului nostru romanu asié de „regio incognita“, că se nu scia si se nu si-

nostre, Romani, mai Romani de către tote poporele neolatine.

Că elementulu celtu a fostu mare in natiunea dacă, nu mai este acum indoiela pentru nime. Elu a intratu aci d'in primele eruptiuni celte, si s'a adaugatu sub diferite nume, atātu prin primele colonie grece de pre latorele occidentali ale Axinului, d'isu mai in urma Euxin, Marea-Negra, cătu si de pre la gurele Istrului, unulu d'in cele trei riuri ale Raiulu i pamentescu, cu cari colonie s'au alcatuitu celto-grecii, d'in cari Gallatii, Agathirsii si altii.

S'e nu ne miramu de atatea diferite numiri ce luau poporele vechie de aceea-si rassa, pentru că acest'a o vedemu chiaru in diilele nostre si chiaru la noi: nu dicemu noi Bucovinienii, Banatienii, Transilvenii, Moldovenii, Muntenii, Bassarabienii acelu-a-si poporu, de aceea-si rassa? Si era-si Ghichistii, Bibescistii, Cuzistii si Carlolistii, precum s'au d'isu Cositistii, Deakistii, Garibaldienii, etc.?

Si era-si se ne miramu candu diferitele caractere, littere s'eu semne d'in diferite alfabeturi, că se me esprimu astu-felu, diferitele pronuntii ale diferiteloru idiome, modificate de multe ori cu clim'a, dau acelu-a-si lucru, acelu-a-si localitatie, acelei-a-si persone chiaru, diferite numiri, cari paru cu totul altu ce-va intre d'insele.

Finalele cuvintiloru si mai vertosu ale numeloru proprie s'au modificatu mai totu-de-un'a dupa natur'a diferiteloru limbe, pastrandu aceea-si idea; spre exemplu: lui Ionu, francesulu i dice Jean, nemtiulu Iohan, greceulu Ioanes,

adica a-minte, intre suspinuri, de acelea veacuri ale maltratarii romanului, candu pre baietulu lui lu-duceau potencie situatiunii de atunci cu funea legata de la scola, si lu-legau de cornele plugului? Asie e, romanulu sub decursulu secliloru apesarei sale a fostu eschisu cu totul dela cultivarea domeniului comunu pentru tota fiarta omenesca, de alu carui-a erede l'a fostu creatu si pre elu Dumnediulu poporeloru prin mam'a-i natura; adica dela domeniulu sciintiloru si alu culturai. Romanulu si-a petrecutu viet'a spirituala in seclii decursi in inchiorea intunecosă a pociintiei spirituale, d'in carea cauza nu e mirare dacă ochii lui spirituali, neindatinati inca cu stralcirea sorelui civiltatiunii si a sciintiloru, se inchidu d'inaintea radioloru divine ale progresulu seclulu luminelu, — precum s'ar' inchide de sine ochii trupesci ai prisionerulu, care si-a petrecutu viet'a ani indelungati intr'o camera subterana, — la privirea sorelui lucinte in orisonulu naturai; si numai dupa exercitiu ar' poté suferi stralcirea radioloru sorelui.

(Va urmá.)

Costele-dracesci, sept. 1871.

Domnule Redactoru! In numerulu 68 alu „Federatiunii“ am scrisu că despre ce-va curiosu si neindatinatu, cum adica pre la noi se afla paseri ominose neaprite ale nopții, cari au impertinentia a-si aretá faci'a deforma si d'ia, si éta in nr. 83, nu numai la Costele-dracesci, intru unu tienutu anumitu, ci si d'in departare se viresce in publicu unu liliacu, iubitoriu de intunerecu. Acestu-a e advocatiulu inruditu alu buhei carea, d'in causa betranetiiloru morose nepotendu pote cuvai, a condusu pre inruditul liliacu, că se seduca opiniunea publica, si pre clientulu seu nepotintiosu se-lu arete lumii că pre mentorele scoleloru nostre nationale.

Replicantele in articolulu seu vine a respandi minciuni, a mistificá lucrulu d'in Ábrány, a me acusat, că am scrisu dupa informatiuni unilaterali, fără se fiu d'isu ce-va positivu.

Chiaru dlu apertoriu e acelu nefericitu, care la prim'a incercare pre cariera de publicistu a scrisu fără se dica nu numai ce-va positivu, ci chiaru minciuni, aperandu o cauza desperata.

Cum-ă amu scrisu lucruri positive me provocu la dlu protopopu de Vasiadu, care cá delegatu episcopescu, a suseputu protocolu la 2. iuniu 1871, pre care l'am cetitu cu ochii mei, si in care poporulu marturisesce si intaresce, că Buda l'a amagitu, in modulu aretatu in nr. 68 alu „Fed.“ Acestu protocolu l'au scrisu poporeni si insu-si Buda, nepotendu demintí unu satu intregu. Pentru că se fia convinsu dlu apertoriu lu potescu unde m'a indrumatu — la cancelaria diecesana, si va vedé că am scrisu adeveru, si dsa neadeveru.

E de mirare cum se pricepe dlu apertoriu la advocatia candu dice: „nu s'a facutu fără insciintiere la superioritate, s. c. l.“ In relatiunea anuală a scaunulu scolaru comitatensu de Zabolch 1869 subscria si tramisa de inspectorulu supremu toturoru comunelu, scol'a de Ördög-Ábrány e dechiarata de comunala; — se si-o procure dlu apertoriu, si se va convinge, că aceste nu le-am culesu d'in ventu cá dsa asertiunile sale. Acum ce scopa a avutu dlu Buda de a scrisu in 1870—71 la M. ordinariatu, candu scol'a a fostu predatu-o inca in 1869? nu pricepu. Aiba bunetate dlu replicante si me descepte, că ore nu avu elu scopolu infernalu de a amagi superioritatea? si ore acest'a fapta cocheta a dlu Buda nu semana cu sarutarea lui Iud'a? Si dlu replicante, in locu se descopera acest'a bola, — precum se vede lipitiosa, — vine a o ascunde se nu se pota cuvá; ba se nesuesce a justificá acest'a tradare, atacandu M. Ordinariatu că nu a intinsu mana de ajutoriu Abramaniloru!

ungurulu János, slavonulu Ivan, anglésulu Iohn, etc. Si apoi: sin Ion, este si Ioanides, Ivanov, Jeanville, Johnson.

Astu-felu si cu localitatile, astu-felu si cu orasiile, astu-felu si cu apele, astu-felu si cu muntii.

Este anevoia dacia se intelegem d'in autori ceea ce voimu se scimu.

Indiciile naturali spre cercetarea rasselu sunt fisionomie, formarea corpului, obiceiurile, form'a locuintiloru, mancarile, semnele primitive spre exprimare, pronuntierea si limba.

Acestea cercetandu-le in fundulu loru, ne vomu poté face una idea despre elementele d'in cari se alcatuie acesta formidabile natiune, natiunea Dacia, cu care nu s'a potutu mesurá nici Persii cu Dariu, nici Macedonenii cu Alesandru III. cellu mare, nici Tracii cu Lisimach, de la care Daci, Romanii au avutu a suferi atatea si atatea, pana a cadé si tributari ai loru optu ani de dile sub Domitianu si Nerva, pana candu a trebuitu se se imple lumea de numele genalulu Traianu, pre care se-lu chiamo la imperiu Nerva cu acelu versu alu lui Omeru, cu care Chries, preotulu lui Appolon, chiamá pre patronulu seu se-lu resbune cu sugentile lui de offens'a ce i-a facutu Danaii.

C. Bolliacu.

(Va urmá.)

„Abiè potu cugetà unu pecatu mai demnu de disprețuirea omenimei, de câtu spurcat'a nemultiamire“, dice Cartesiu. D. replicante scie bine, că beserica cea noua si frumoasa d'in Ábrány sustá d'in grat'ia acestui M. ordinariatu, daru-ndu Abramului spre acestu scopu 3000 fl. v. a., si acum dsa pretinde si sedirea scolei dovedindu o anima rea, gola de caritatea cristiana, si petata cu urisiosulu pecatu alu egoismului. Acelu fundu nu e numai proprietatea eschisiva a Abramului, ci a diecesei întrege, si prin urmare: qui rapiet ad se quod est commune omnium, stulte denudabit animae conscientiam. Esop. Mii si mii cu sete accepta de acolo ajutoriu.

Dar' tocm'a sè nu fu in stare a documentá asertiunile d'in nr. 68, vorbece destulu de luminatu fapt'a indeplinita. Scol'a e predata, e comunala! Si cum-cà e predata prin energios'a collucrare si neobositulu zelu alu Budei, se pote deduce de acolo că elu neci că a acceptatu admonitiunile recernte dupa lege, ci facu că ostasiulu ticalosu, care la primul atacu alu inimicului s'a datu invinsu cu rusfne! Se pote deduce si de acolo, că in dilele recinte a speditu parocului de Piscoltu unu numeru d'in foi'a magiara „Heti posta, in care S. Sa episcopula si protopopulu sunt innegriti, pentru procedur'a legala observata facia de salvarea scolei confesionale, si in epistol'a comitiva cu indestulire sufletesca salta de bucuria, că a potutu vatemá in foia straina pre parintele care l'a cumulat cu favorurile sale, l'a decoratu ca cinga rosia fara sè fi meritatu.

Intrebu pre d. advocatielu sè ni-spuna, ce pasi a facutu Buda sè conserve caracterulu confesionalu alu scole? De diece unu de candu traiesce d'in crunt'a sudore a poporenloru sei venduti, câtu a asudatu pentru prosperarea instructiunii, pentru bunastarea scolei? Nimicu! Ci defaimandu-si poporeni, că sunt ticalosi, batu-jocoriindu-i că-su calici, vendu celu mai sacru odoru alu loru. Pentru ce a potutu conservá scol'a sa paroculu rom. cat. de Ábrány, de-si are poporeni mai misiei decâtu romanii nostri.

La observatiunea copilarasca că nu avu de a face preste tota viet'a, decâtu a invetiá cum sè agramadescu cuvinte injurioase, s. c. l. n'am de a-i repunde decâtu, că pote am presentitu că voiu avé lupta ridicula cu buhe, cucuvaie si liliaci, de cátra cari omenii se intorc cu groza, si romanulu si-face cruce!

On. Redactiune! Dupa cele insfrate mai susu, — pentru cari me facu respunditoriu — de nou d'icu că d. Buda, nu numai că unulu ce a desprețuitu auctoritatea, carei-a că preota fu subordinatu, ci că unulu ce a comis crimen laesae religionis et nationalitatis trèbue sè fia trasu la socota. S. Sa episcopulu debue sè-lu traga la dare de sema că pre unulu ce a cutediatu a-si redicá că fu nemultiamitoriu vocea si l'a compromisu in foi straine.

Cum-cà dlu Buda vrè sè treca in castro straine, me indemna a crede si impregiurarea, că in 3. l. c. dlu protopopu de Vasiadu, cá delegatu episcopescu tramisu ex officio, fu alungatu de Buda d'in cas'a parochiala, si silitu a-si cercá asilu la paroculu rom. cat. Prin acésta procedere grobiana dlu Buda a doveditu in modu eclatantu nesupunere facia cu superioritatea sa, si prin urmare a saritu d'in reverenda. Dlu protopopu inca e aci de inculpatu. Pentru-ce? pentru-cà cá organu officiosu alu S. Sale episcopului, in districtulu seu, in cas'a parochiala de Ábrány a fosin a cas'a, éra Buda, pentru peccatele sale, indigenu, prin urmare indata ar' fi trebuitu sè-lu suspendedie in numele S. Sale Episcopului.

In fine pre d. advocatielu inca nu lu potu lasá nemangaiatu, că aperandu o causa desperata, cá a Budei, e „homunculus eiusdem furfuris et farinae.“ Si prin urmare d'icu: „hic niger est, hunc tu romane caveto.“

Crispu.

VARIETATI.

*. (In Blasiu) foculu la 19. sept. a. c. cu furi'a sa prefacundu in censusa una parte insemnata d'in strad'a principale a satului Blasiu, a nimicitu totalminte pre 20 economi si capi de familia, cari in capu de érna au remasu fara scutu, bucate si nutrețiu pentru sine si vitele loru. — Pentru a se întinde mana de ajutoriu acestoru daunati, in una adunare de inteligenti, negociutori, industriasi si economi, tienstuta in opidulu Blasiu, in 20. sept. a. c., snb presiedinti'a Reverend. domnu Timoteu Cipariu, prepositu capitulare, s'a formatu si constituitu unu comitetu, sub titlu de „comitetulu de ajutorire pentru daunatii d'in Blasiu-Satu prin foculu d'in 19. septemvire sér'a 1871.“ Acestu comitetu apeleza la generositatea totoruru romaniloru spre a concurge la vindecarea ranelor de totu afunde ale daunatiloru prin focula d'in 19. sept. sér'a. In capu de oferta se potu primi ori-ce, ce numai are pretiu; — si transformandu-se naturale in bani, sumele incurse si numele daruitoriloru preste totu au a se tramite sub adress'a: „Comitetulu de ajutorire pentru daunatii d'in Blasiu-Satu prin foculu d'in 19. sept. sér'a 1871 — in Blasiu.

*. (Gramatica romana in limba unguresca.) Dlu Andreiu Cosma, actuariu la inspectoratulu scolaru alu comitatelor Crasna si Solnoculu-de-midilocu, publica invitare de prenumeratiune la o gramatica romana

teoretica si practica, compusa de dsa dupa metodulu lui Ahn-Ollendorf in limba unguresca. Pretiulu unui exemplariu e 1 fl. v. a. Cartea va est pâna in finea anului. Bani sunt a se tramite autorului in Zilah pâna in 20 noemvre, a. c.

*. (O érna grea) va fi érn'a viitoria, daca sunt adeverate profetele unui profetu de timpu, care pentru intarirea asertiunei sale d'ice, că semnele naturei intr'adeveru spunu că vomu avé o érna extraordinara. Anume s'a observatu că între munti bradii (pinii) asta-data au forte multe caciulie de sementie; sorecii de campu si-au adunatu menagiulu de érna prè de timpuriu, animalele dormitoare preste érna s'au retrasu inca in lun'a lui augustu si berdiele, cocorii si gascele selbatice impreuna cu rondnelele si celelalte paseri pasagere acuma au sburatu mai curendu spre sudu cá alta-data. Asié dara sè ne ingrigimu — de lemne si blana buna.

*. (Fabricice de zaharu.) In anulu 1870 s'au aredicatu in Europ'a 75 fabricice de zaharu, anume in Franci'a 7, Rusi'a si Poloni'a 7, Belgi'a 8, Olland'a 8, Germani'a de sudu 10 si Austro-Ungari'a 35. Computandu-se aceste fabricice noue cu cele de mai inainte, preste totu in Europ'a la finea anului 1870 s'au aflatu 1507 fabricice de zaharu, d'entre cari in Franci'a 483, Germani'a de sudu 310, Rusi'a 283, Austro-Ungari'a 228, Belgi'a 135, Poloni'a 42, Olland'a 20, Svedi'a 4, Itali'a 1 si Britani'a 1. — Numã in Romani'a si Turci'a dara nu se afa fabricice de zaharu, cu tote că acolo se consuma multu zaharu.

*. (Revista) interesanta va incepe a se publicá in Iasi de la 1. séu 15. octomvre inainte. Ea va cuprinde materie de dreptulu Romanu, jurisprentia, legislatiune, etc. si va aparé sub conducerea destinsului advocatu d. M. D. Cornea, cu colaborarea mai multor d'in magistratur'a si biroulu Iasilor. Salutámu inainte si acceptámu cu bucuria aparitiunea acestei reviste, care va implé o lacuna forte simtita in literatur'a nostra diuarnistica. „Telegr.“

*. (Institutulu de creditu „Albina“) Suntemu incunosciuntati dela Sabiu, că pentru constatarea resultatulu subscrieriloru de actiuni, se va tiené in 15. octomvre a. c. cal. nou la Sabiu una siedintia plenaria a comitetulu fundatoriu, la care voru luá parte atátu dnii Mocionesci d'in Pest'a, câtu si dlu Cipariu dela Blasiu. Daca capitalulu nu se va subserie pâna atunci intregu, terminulu de subserie se va mai prelunğı una luna. Pána acum cei mai mari actionari sunt: D. Antoniu Mocioni cu 100 actiuni séu diece mii floreni. D. Dr. Aléxandru Mocioni cu 100 actiuni séu diece mii floreni. D. Eugeniu Mocioni cu 50 actiuni séu 5000 floreni. D. Teodoru Papu proprietariu in Lugosiu cu 50 actiuni séu 5000 floreni. Pána in 5 ale curentei, candu ni se serie aceste sfre, inca n'au fostu incursu rezultatele d'in Pest'a, de unde s'au facutu avisare, că si Dsa dlu Ladisla B. Popp va participá cu 100 actiuni. Intregu numerulu actionariloru mari si mici inse se va poté scí numai dupa 10 octomvre. D'entre prelatii nostri besericesci au subseriesu Prea-Santi'a Sa metropolitulu Vancéa (iaca nu se scie cáta) si Santi'a Sa dlu episcopu d'in Lugosiu Ioane Olteanu 25 actiuni. Sperámu, că dupa 10. octomvre vomu poté servi publiculu cu informatiuni detaiate despre starea si dezvoltarea acestei intreprinderi salutare, carea, cá cea d'antáiu si unica ce o avemu, trèbue sè ne intereseze pre toti fara osebire. „Gaz. Trans.“

Sciri electrice.

Madridu. 10. octomvre. Adunarea progresistiloru a respinsu votulu de incredere pentru guvern; partisanii lui Sagasta au parasitu apoi adunarea. Adunarea a denumitu una comisiune pentru organizarea partitei.

Vien'a, 11. octomvre. „Neue fr. Presse“ anuncia, că Schaffle si Habietinek si-arú fi datu demisiunea d'in caus'a atitudinei lui Beust la demostratiunea studentiloru d'in anul'a universitatii.

Zagrabi'a, 11. oct. In urm'a mesurorulu energice luate de generalulu comandante Mollinay a succesu, a localisá rescol'a ce a eruptu in Racoviti'a. Cercurile marginasie sunt deplinu linscitate.

Zagrabi'a, 12. oct. Cercurile rescolate ale Racovitigi sunt degiá in parte ocupate de trupe. Tote cele-lalte cercuri au remasu in deplina linsce. Spre sugrumarea rescolei s'au tramisu numai truppe granicarie. — Cá conducatori ai rescolei se numescu: Cvaternicu, advocatu in Zagrabi'a; Bach, redactorulu diuarnului „Hravtsca“ care nu de multu a defrandatu 15.000 fl. bani postali. Scopulu rescolei este, dupa spusese insurgentiloru, stergirea a totu ce este magiaronicu-austriacu si apoi plantarea drapelului croatu. — In noptea trecuta s'au aflatu aici 3—4 placate af

siate, alu caroru cuprinsu fu urmatoriulu: „Popuru croatu, rescola-te! granitierii au batutu arma-ta magiarona-austriaca.“ — Zagrabi'a este forte linscitate.

Zagrabi'a, 12. oct. Aici au sositu sciri linscitorie, cari de altmintage nu sunt inca oficialminte constatate. Racoviti'a si Praveniti'a s'au ocupatu prin batalionulu d'in Sluinu, fara nice una puscatura. Rescolatii au fugitu in munti.

Zagrabi'a, 12. oct. Scirile d'in Plaschi, Bluinu si Proscenicamen anuncia că insurgentii companiei d'in Racodu fure imprasciati la Lubic'a prin doue companie ale regimentulu Otocanu sub conducerea colonelului Schestak; capii lor Rachiciu, Cvaternicu si Bach au caditu.

Zagrabi'a, 13 oct. Rescol'a este sugrumata cu totulu. „Agr. Zig.“ aduce unu reportu detaiatu despre totu decursulu actiunii.

Vien'a, 14. oct. Asta-di se tiene ultim'a siedintia a dietei. Cu privire la cris'a ministeriale circuleza faimetele cele mai contradicutorie; autentice este inse numai atát'a, că imperatulu, indata dupa sosirea sa, a primitu pre Hohenwart in audientia, dupa aceea a intratu apoi Beust la imperatulu. Pusetiunea lui Hohenwart e mai tare cá ori si candu. „Presse“ anuncia, că Beust si-ar fi datu demisiunea si ar fi cerutu postulu de ambassadoru in Londinu. D'in alta parte inse se vorbece, că Beust s'ar duce la Constantinopole.

Zagrabi'a, 14 octomvre. Antoniu Starcevicu si redactorulu Matasiu fure arestati asta nopte. Redactiunea diuarnului „Hervatsca“ s'a incuiatu si sigilatu d'in partea judecatoriei. In cerculu regimentulu d'in Oguliuu si Sluin'a s'a proclamatu asediulu pentru crim'a rescolei.

Prag'a, 14 oct. „Politica“ comunica, că rescriptulu imperialu s'a amenatu pâna mai tardiu d'in caus'a crisei ministeriale. — Foile cehice ceru a se dechiará starea de asediulu a supr'a Vienei. Diuarnulu „Politica“ numesce pre deputatii d'in Austri'a inferioara „comunisti mascati si pungasi ticalosi.“

Vien'a, 14. oct. Foi'a „Wiener Abendpost“ publica una depesia a comandai generale d'in Zagrabi'a cátra ministrulu de resbelu, datata d'in 13. c. ser'a, incarease constateza evenimentele anunciate si se comunica mai de parte, că pâna acum s'au prinsu 63 de insurgenti, s'au luat 193 de pusce si una mare parte de montura, si că s'a inceputu investigatiunea.

Florenti'a, 14. oct. In ministeriulu de resbelu domnesce mare activitate, si lumea voiesce a aduce acésta activitate in legatura cu ore-cari sciri d'in Franci'a, cari vorbescu despre despuse-tiunea de acolo facia de Itali'a, care despuse-tiune nu esté decâtu amicabile. In Nizza si Savoi'a se vedu de unu tempu incoce forte multi oficiieri francesi d'in statulu majoru, cari vinu a studiá stremtorile alpiloru.

Burs'a de Vien'a de la 13. octomvre, 1871.

5% metall.	57.75	Londra	119.40
Imprum. nat.	68.30	Argintu	118.40
Sorti d'in 1860	97.80	Galbenu	5.72
Act. de banca	768.—	Napoleon'd'or	9.44 $\frac{1}{2}$
Act. inst. cred.	288.50		

Concursu.

Pentru suplinirea postulu de invetiatoriu si cantoru la scol'a romana gr. cat. in Resiti'a-romana pre tempulu absentiei actualulu docente, adeca pâna la finea anului scolaru 1873, se escrie concursu pâna in 25. octomvre st. n.

Emolumentele sunt:
63 fl. salariu anualu,
24 meti grâu,

8 orgie de lemne si cuartiru liberu.

Doritorii de a ocupá acestu postu sunt provocati a tramite recursele intruate cu atestatele de cualificatiune si despre portarea morala la Administratiunea montana in Resiti'a.

Resiti'a mont. 4. octomvre 1871.

(2-2)

Propriet., edit. si red. respundiet.: **ALES. ROMANU.**